

Luspengymnasiet i Storuman
Institutionen för Psykologi
Umeå Universitet
Gymnasialt Examensarbete Vt-03

Försvarsmekanismer

- Finns det någon skillnad mellan könen?

Marie Andersson

Handledare:
Tommy Palmarsson
Per Fransson

Sammanfattning

Denna rapport tar upp skillnaden hur män och kvinnor använder sig av försvarsmekanismer. Det finns tio olika försvarsmekanismer, som beskrivs i litteraturen. Metoden som användes till denna undersökning var en självsvarenkät som kallas Defense Mechanism Inventory (DMI). I denna undersökning deltog 52 personer i 18-25 års ålder, och av dessa var samtliga försökspersoner bosatta i Storuman. Resultatet visade på att kvinnor oftare än männen vänder sig inåt mot sig själv, och att männen oftare än kvinnorna vänder sig utåt mot någon eller något. Resultatet var dock inte signifikant. Enstaka variabler i DMI visade dock på signifikanta könsskillnader. En tolkning av dessa variabler förstärkte det tidigare intrycket att kvinnor oftare än män vänder sig inåt mot sig själv.

Försvarsmekanismer är allmänt vedertagna begrepp och företeelser som få ifrågasätter värdet av, men trots detta uppstår ändå frågor kring detta. Vad är egentligen försvarsmekanismer? Hur många finns det? Hur känner man igen dem? Några typiska och viktiga egenskaper har blivit beskrivna, så som: (*Vaillant.1994*)

- 1 Försvar utgör betydelsefulla verktyg för att hantera konflikter och känslöstämningar.
- 2 De är relativt omedvetna om sin natur.
- 3 Olika försvar är klart urskiljbara från varandra.
- 4 Trots att försvar ofta kännetecknar kända psykiatriska problem så är de reversibla.
- 5 Försvar är både patologiska och adaptiva.

Det var Anna Freud (1952) som efter hennes fars död var den ledande gestalten inom försvarsmekanismer. Hon var dotter till vetenskapsmannen Sigmund Freud som skapade psykoanalysen. Anna Freud föddes i Wien den tredje december 1895, var ursprungligen pedagog, hon invaldes 1922 till medlem i Wiens psykoanalytiska förening.

Anna Freud utökade sin fars lista på försvarsmekanismer, men gjorde också vissa viktiga teoretiska tillägg. Som hon såg det så valde alltid individen ett mindre antal försvarsmekanismer som de begränsade sig till.

Anna Freud tänkte sig vidare att vissa försvarsmekanismer kan anses vara mer patologiska än andra (Freud, 1952).

Senare teoretiker är Vaillant (1994) som föreslagit en hierarkisk modell som går från ”immature” till ”mature” försvar. Mogna försvar är till exempel sublimering, humor, och förträngning medan omogna kan vara projektion, passiv aggression etc. En mellanklass har också föreslagits innehålla neurotiskt försvar såsom intellektualisering, repression och reaktionsbildning.

Det är uppenbart att det finns tydliga biologiska skillnader mellan könen. Anatomien mellan könen är lätta att konstatera, men hur är det med skillnaden mellan könen i den psykologiska utrustningen? En studie av Weisz et al. (1995) undersökte med hjälp av metaanalys 150 behandlingsstudier. Där visade det sig att tonårsflickor hade ett bättre behandlingsutfall än övriga barn- och ungdomspsykiatriska patienter. Det finns skäl att anta att flickors och pojkars identitetsutveckling kan ha olikartade händelseförlopp. För att det har visat sig att pojkar tycks ha en mer framträdande identitetsutveckling, medan det som är mera markant hos flickor är intimitetsutvecklingen. När det gäller kognitiva förmågor är huvudintrycket att mönstret av likheter är större än mönstret av skillnader (Matsumoto, 1996).

Tydliga könsskillnader redovisas i en studie av ungdomars självbild och där visade det sig att flickorna var mer bekymrade än pojkarna i avseende på den pubertala kroppsförändringen (Hyde, 1984). Man har dessutom funnit skillnader mellan könen inom områden som aggression. Det kan urskiljas två huvudlinjer i bakgrunden till skillnader i den psykologiska utrustningen hos män och kvinnor. Den ena linjen betonar att olikheter mellan könen är givna av naturen. Den andra mera nutida huvudlinjen hävdar att både män och kvinnor formas av sin kulturella miljö i en djupgående och föränderlig socialiseringsprocess. Det är sådan kunskap som ökar möjligheterna till att förklara hur skillnader och likheter mellan könen uppstår och vad de egentligen innebär (Siann, 1994).

Det finns tio mycket kända försvarsmekanismer och dessa är:

1 *Bortträngning:*

Bortträngning är det mest naturliga försvaret enligt Freuds beskrivning. Det handlar om förbjudna sexuella impulser som trängs bort, på liknande sätt som vid uppkomsten av de hysteriska symtomen. Enligt Freud trängs sexuella impulser bort och kommer sedan igen som kroppsliga symtom. Vi har även behov av att tränga bort djupa besvikelser som har att göra med känslor som är besläktade med sexualitet.

2 *Regression:*

Att gå tillbaka i utvecklingen och fungera på en nivå som var normalt i ett tidigare skede i livet kallas att regrediera. Det bör tilläggas att det inte alltid är fel att regrediera när man är akut sjuk i den meningen att man överlämnar ansvaret till andra som, förhoppningsvis, kan bättre.

3 *Reaktionsbildning:*

Att vända en otillätlig känsla till motsatsen kallas reaktionsbildning. Det kan man ha behov av att göra om man tycker illa om en människa som man är beroende av. Det kan vara en arbetskamrat som man måste samarbeta med eller en överordnad. Man blir överdrivet vänlig och tillmötesgående fast man egentligen skulle vilja tala om hur otrevlig vederbörande ter sig för en.

4 *Isolering:*

När en känsla blir för stark och hotar hela jaget tillgriper man ibland isolering. Det innebär inte att man inte känner någonting. Det kan se ut som om personen i fråga är känslökall, oberörd och hård. Denna person känner förmodligen mer än vad han tål. Isolering kan hjälpa oss i vissa situationer och ibland vara direkt livräddande

5 *Annullering:*

Individen hanterar känslomässiga konflikter.

Individen hanterar inre eller yttre påfrestningar genom uttryck eller handlanden som syftar till att upphäva eller symboliskt revidera oacceptabla tankar, handlingar eller känslor.

6 *Projektion:*

Det kan vid vissa tillfällen vara "förbjudet" att känna t ex aggressivitet och man tillskriver därför andra denna känsla.

7 *Introjektion:*

Introjektion kan sägas vara projektionens motsats, och innebär att man för omvärldsobjekt in över gränsen mellan den "yttre" och den "inre" verkligheten och ger dem en plats i sin egen inre psykiska sfär.

8 *Vändning mot den egna personen:*

Individen använder sig av masochism, genom att skylla allting på sig själv.

9 *Vändning mot yttre objekt:*

Individen hanterar konflikten genom att attackera ett verkligt, eller antaget, frustrerande objekt.

10 *Sublimering:*

Sublimering innebär att omvandla förbjudna driftsimpulser, framför allt sexuella, till något annat beteende, som t ex att ägna sig åt hjälpverksamhet eller något liknande (Freud, A. 1952).

Det finns en mängd olika sätt att mäta försvarsmekanismer, självsvarsformulär, projektiva test och beteendeskattningar. Defense Mechanism Inventory (*DMI*), är ett självsvarsformulär som används i en mängd internationella studier. Till exempel när det gäller personlighetsutveckling och psykopatologi (Cramer & College, 1988). Några signifikanta samband som har dokumenterats mellan försvarsmekanismer och personlighetsvariabler är, påstridighet (Massong, Dickson, Ritzler, & Layne, 1982), aggression (Gordon & Brackney; Juni & Masling, 1980) beroende- oberoende (Ihilevich & Gleser, 1971) och social oro (Ross & Johnson, 1976)

En vanlig föreställning är att män är mer dominerande, offensivt aggressiva, oberoende, hänsynslösa, sensationssökande, sexuellt initiativkraftiga och mer utforskerande. Kvinnor brukar å andra sidan uppfattas som mer trygghetssökande, sexuellt återhållsamma och mer relationssökande. Varifrån detta är det troligt att män och kvinnor använder sig av olika försvarsmekanismer, till exempel kvinnor, vändning mot sig själv, och män, vändning mot yttre objekt. Skulle det visa sig att kvinnor skulle vara aggressiva, skulle det vara mer defensivt eller offensivt. (DSM - IV, 1994)

I tonåren anses depression för flickor vara 2-3 gånger vanligare än hos pojkar. Debuten kommer ofta i samband med flickornas pubertet som då är i början av högstadietiden. Efter läkning är det vanligt att depressionen lämnar kvar en negativ självbild och ett negativ tänkande, det kan lätt resultera i ett långdraget depressivt tillstånd med perioder av djupare depression. (DSM - IV, 1994)

Ett vanligt mönster för flickor:

- Ledsna, gråter ofta, försöker se glada ut
- Nedvärderar sig själva i alla avseenden, tror sig inte duga
- Symtomen har ofta debuterat vid första menstruationen och sedan pågått i olika svårighetsgrad
- Självskadande beteende såsom att rispa sig och självmordsförsök med icke dödlig utgång.

Vanligt mönster för pojkar:

- Aggressiva handlingar och protester mot vuxenvärlden
- Förnekar sina ledsna känslor
- Agerar ut i trots, beteendestörningar och asocialitet
- Alkohol och drogmissbruk

Puberteten hos pojkar leder inte till en lika markant ökning av depression. Det är vanligare att pojkar har en uppförandestörning som kommer att dominera beteende så att depressionen inte blir uppenbar. Risken finns för missbruk, men vissa pojkar har en mer tydlig bild av depression i form av nedstämdhet, gråt och självmordstankar. (DSM - IV, 1994)

Frågeställning

Finns det skillnader i kvinnors och mäns sätt att hantera sina försvarsmekanismer?

Metod

Försökspersoner

De personer som ingick i denna undersökning var i åldrarna 18-25 år, och dessa försökspersoner var av båda könen. Antalet personer var 52 stycken, 28 av dessa var besvarade av män och de resterande 24 var besvarade av kvinnor.

Denna enkät delades ut till 62 personer, men det blev ett bortfall på totalt 10 stycken, eftersom dessa försökspersoner bodde på annan plats, vilket försvårade att få tillbaka det ifyllda formuläret.

Instrument

Det mätinstrument som denna undersökning baserades på var (DMI) Defense Mechanism Inventory. Den här metoden var först översatt till norska och sedan till svenska, men DMI är ursprungligen utformat på holländska. DMI formuläret innehåller tre olika konfliktsituationer. Varje situation följs av fyra frågor, som behandlar hur försökspersonen tror att man skulle reagera i verkligheten, den första spontana reaktionen, vilka tankar man skulle kunna tänkas få och hur man skulle känna sig vid ett sådant tillfälle. För var och en av de fyra frågorna finns fem svarsalternativ, som lägger fram fem olika grupper av försvar. Formuläret hanterar sextio frågor sammanlagt.

Dessa försvar är:

- 1 ”vändning mot yttre objekt”
(*Konflikten hanteras genom att attackera ett verkligt, eller förmodat, frustrerande objekt*)
- 2 ”projektion”
(*Man tillskriver någon negativa egenskaper*)
- 3 ”principalisation”
(*Känslan separeras från innehållet samtidigt som den trängs bort*)
- 4 ”vändning emot sig själv”
(*Aggressivt beteende mot sig själv*)
- 5 ”omvändning”
(*En negativ situation behandlas som något positivt eller neutralt*)

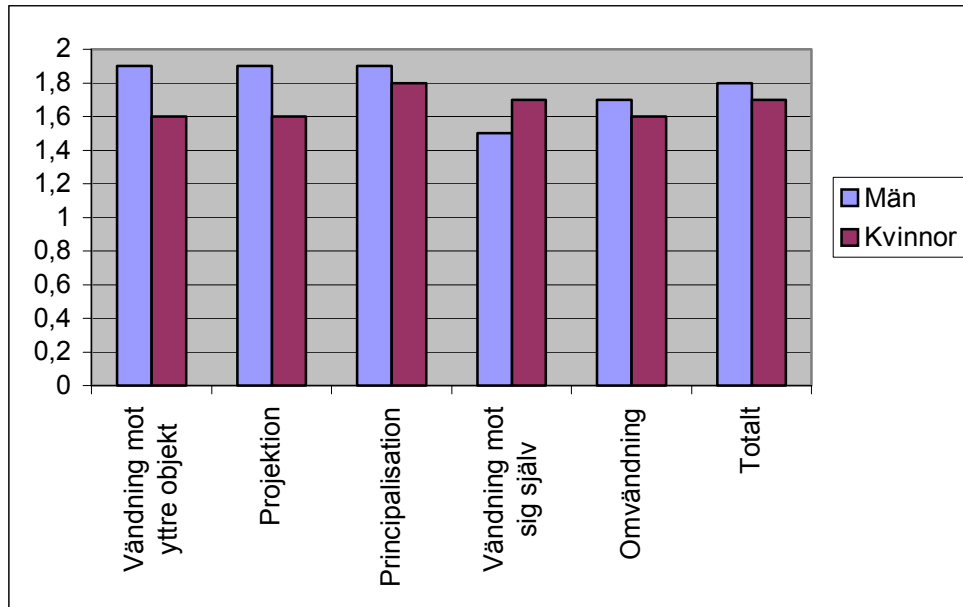
Testets användbarhet har studerats av Ihlevich & Gleser (1971) och man fann att testet hade goda mätegenskaper med avseende på försvarsmekanismer. Enligt Cramer och College (1988) är reliabiliteten för DMI relativt konsistent.

Procedur

Folkhögskolan i Storuman kontaktades. Försökspersonerna informerades om vad studien gick ut på. Deltagandet var frivilligt och helt och hållet anonymt. För att få så många olika

personligheter att fylla i enkäterna blev de också utdelade på Luspengymnasiet i Storuman. De försökspersoner som var villiga att ställa upp på undersökningen fick då ett kuvert innehållande ett introduktionsbrev och självsvarsenkäten DMI. När dessa personer var klara klistrade dem själva igen kuverten, allt för att det skulle vara så anonymt som möjligt.

Resultat

Figur 1. Visar medelvärden av försvarsmekanismer hos män och kvinnor av DMI skalan. Det fanns inga signifikanta skillnader mellan könen.

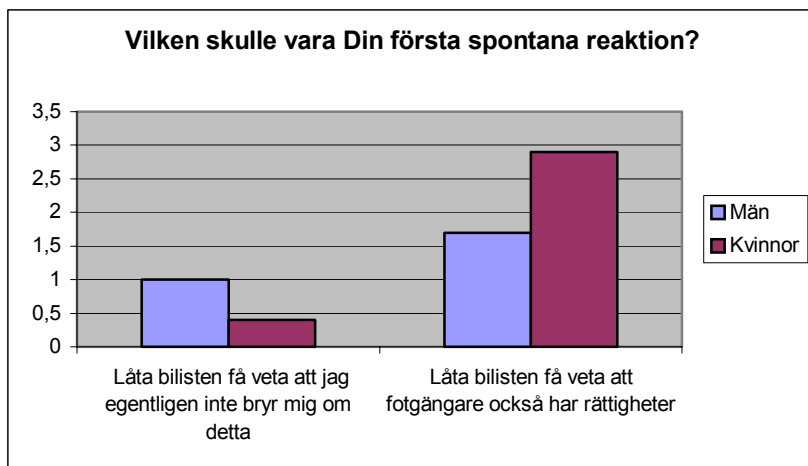
Resultatet visade på att män använde sig i större utsträckning av försvaren, *vändning mot yttre objekt*, *projektion* och *principialisering* än vad kvinnor gör. Kvinnor använde sig mera av försvaret *vändning mot sig själv*. Skillnaderna var dock ej signifikanta, vilket innebär att resultatet måste tolkas försiktigt.

En mer noggrann analys visade dock på signifikanta skillnader, och det var dessa frågor, från frågeformuläret:

- Låta bilisten få veta att jag egentligen inte bryr mig om detta
- Låta bilisten få veta att fotgängare också har rättigheter
- Man borde kunna förvänta sig att en polisman gör ett bättre jobb än så här
- Full av hat eftersom han anmärkte på mig,
- Jag skäms eftersom jag var oförsiktig
- Jag skulle antagligen trivas sämre med ett jobb i ledande ställning jämfört med det jobb jag har nu.

I frågeformuläret stod dessa anvisningar för frågorna 9 och 10

Du står på trottoaren och väntar på bussen. Det har regnat under natten och vägen är våt. Det är vattenpölar överallt. Plötsligt kör en bil i rasande fart genom en vattenpöl precis framför Dig och Dina kläder blir genomblöta.

Figur 2. Visar signifikanta skillnader mellan könen från (DMI) enkäten, fråga 9, 10 (p=.05)

Resultatet från tabell två visar på att kvinnor i större utsträckning än män mera vänder incidenten in mot sig själva, men att det också kan resultera i att det blir för mycket för dem och det visar sig att kvinnor också har förmågan att stå på sig när något sådant händer mot dem.

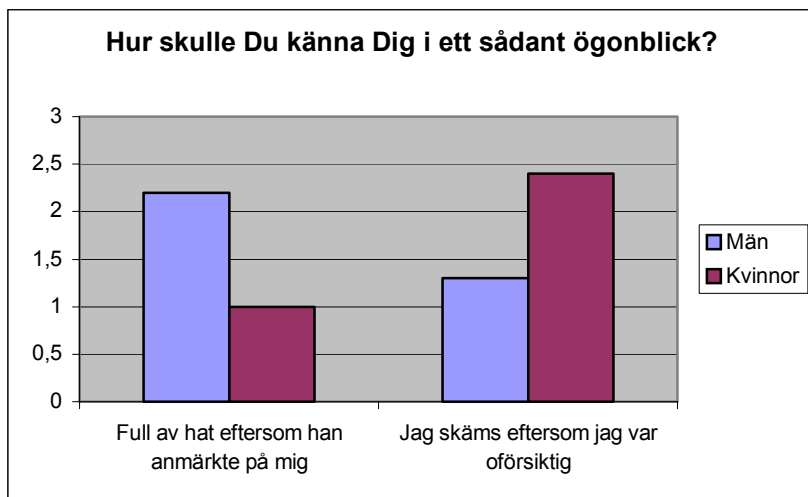
I frågeformuläret stod dessa anvisningar för frågorna 33, 37 och 38

En eftermiddag när Du kör genom staden kommer Du till en av de besvärligaste korsningarna. Trots trafikljuset framför Dig blir grönt ser Du en fotgängare som inte bryr sig om att det lyser rött för honom och denne person blockerar Din väg. Du provar att runda hörnet eftersom det blir rött igen. Medan Du rundar hörnet vinkar en polisman in Dig till sidan och påpekar att Du inte har tagit hänsyn till fotgängarna. Du förklarar att Du inte hade något val, men polisen ger dig en böteslapp i alla fall.

Figur 3. Visar signifikanta skillnader mellan könen från enkäten (DMI), fråga 33 (p=.05)

Resultatet från tabell tre visar än en gång på att kvinnor i större utsträckning hellre vänder incidenten in mot sig än att rikta ilska utåt.

Figur 4. Visar signifikanta skillnader mellan könen från enkäten (DMI), fråga 37, 38 (p=.05)

Resultatet från tabell fyra visar att män i större utsträckning vänder sig mot yttre objekt, och att kvinnor vänder sig in mot sig själva.

I frågeformuläret stod dessa anvisningar för fråga 52

Du konkurrerar med en gammal skolkamrat om en tjänst i ledande position, som nyligen blivit ledigförklarad inom den verksamhet Du arbetar i. Fastän båda är lika duktiga har Din vän haft större möjlighet att visa sin kreativitet, påhittighet och sina resurser. Men Du har också uppnått mycket goda resultat. Ändå beslutar ledningen att befordra Din vän istället för Dig.

Tabell 5. Visar signifikanta skillnader mellan könen från enkäten (DMI), fråga 52 (p=.05)

Resultatet från tabell fem visar på att män i större utsträckning nonchalerar händelsen medan kvinnorna än en gång trycker ner sig själva.

Sammanfattningsvis visar resultatet från tabellerna två till fem på att män i större utsträckning riktar sig mot yttre objekt, och att kvinnorna gör det i mindre utsträckning men kvinnorna vänder sig i större utsträckning än männen mot sig själva.

Diskussion

Syftet med denna rapport var att få reda på hur män och kvinnor hanterar sina försvarsmekanismer vid olika personliga utsatta tillfällen.

Det resultatet visar på är att det inte skiljer så mycket mellan män och kvinnors sätt att hantera sina försvar, men resultatet visar också på att det finns vissa tillfällen då män och kvinnor hanterar sina försvar på ett sätt som inte alls är lika varandra. Denna skillnad kunde man hitta när man studerade självsvarsenkäten (DMI), och fann dessa på frågorna. I dessa resultat visar när män och kvinnors försvar glider isär i vissa frågor.

Drar man paralleller mellan könsskillnader och resultatet, så visar det att det som står om könsskillnader stämmer överens med det som står i inledningen. Kvinnor använder sig i större utsträckning av vändning mot sig själv, som kan resultera i att de börjar nedvärdera sig själv och tappar förmågan att känna sig trygg i sin egen kropp. För männen är försvaret omvänt, att de använder sig av vändning mot yttre objekt. Detta försvar drabbar även andra eftersom det lätt kan bli en konflikt.

Huvudintrycket var att det inte fanns några större signifikanta skillnader i mäns och kvinnors försvarsstrategier mätt med DMI. Däremot fanns det tendenser till skillnader. Dels när det gällde de olika försvarsstrategierna, vändning mot yttre objekt, projektion, principilasjon, vändning mot sig själv och omvändning. Skillnaderna var i förväntad riktning, det vill säga att kvinnorna vände sig mer inåt och att männen vände sig mer utåt. Detta mönster framkom även när enskilda signifikanta variabler analyserades.

En möjlig felkälla var att vissa av protokollen var ifyllda på ett sådant sätt att det uppkom misstankar om att de svarat slentrianmässigt utan att tänka efter. Dessa var dock få.

En reflektion kring resultaten är att de kanske är typiska just för denna åldersgrupp. I dagens samhälle tenderar män och kvinnor att bli mer lika. Det skulle därför vara till intresse att se om denna reflektion är korrekt, genom att undersöka könsskillnader hos en grupp äldre försökspersoner.

Varför det blev som det blev, kan ha med att göra att dagens ungdomar är så sköra. De har mycket att göra på jobbet eller i skolan som blir en stor börda, det är stressigt, och allt måste vara perfekt. Detta kan då leda till att ungdomar lättare bryts ner i dagens samhälle än vad människor gjorde förr i tiden. Jag tror inte att jag skulle få samma resultat bland en grupp trettio eller femtioåringar. Utan det är just det att ungdomar måste prestera sitt yttersta för att duga, för att kunna söka vidare till en utbildning, och det är klart att detta tar en hel del på deras psyke. Eftersom att de har denna press på sig blir det automatiskt att den första man beskyller när något går sett är sig själv, eftersom att det bara är en själv som kan ta emot smällarna men som också kan bryta ner en.

Det är klart att det finns skillnader bland äldre folk också men det är säkert inte på samma sätt, för att veta hur svårt och tufft ungdomar faktiskt har det kan man inte säga att man förstå, utan det som krävs för att riktigt veta vad man talar om så måste man själv uppleva det i den tuffaste tiden.

Enligt Andersson (2003) som utförde en undersökning, baserad på om det fanns några skillnader mellan män och kvinnor inom Copingmekanismer. Det Andersson kom fram till var att kvinnor i större utsträckning än män söker socialt stöd, alltså att kvinnor söker sig till sina vänner och till mer professionell hjälp för att få hjälp med sina problem. Med Anderssons

resultat genom att undersöka copingmekanismerna mellan könen och med mitt resultat från försvarsmekanismerna kan man tänka sig detta:

Även om kvinnor vänder sig mera inåt och anklagar sig själv när de råkar ut för en obehaglig situation, så finns det ändå något inom dem som vill prata med andra om de problem som trycker dem. På detta sätt kan kvinnor verka mer öppna än män när det gäller att dela med sig av sina problem till andra. Eftersom att det visade sig genom försvarsmekanismerna att män vänder sig utåt i större utsträckning än kvinnor kan det också resultera i att män inte tycker sig ha några problem att prata om med andra eftersom att de oftare än kvinnor skyller sina problem på andra än att själv medge att man egentligen har vissa problem som det skulle vara bra att prata med andra om.

Referenser

- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders* (4th ed.). Washington, DC: Author.
- Andersson, E. (2003). Copingmekanismer, finns det några skillnader mellan könen? Umeå universitet. Lusingymnasiet, Storuman.
- Cramer, P., College, W. (1988). The Defense Mechanisms Inventory: A Review of Research and Discussion of the Scales. *Journal of Personality Assessment*, 52 (1), 142-164.
- Fransson, P. (1998). *Defense Mechanism Test och ungdomar*. Umeå Universitet.
- Freud, A. (1952). *Jaget och Dess Försvarsmekanismer*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Gordon, N. G., och Brackney, B. E. (1979). Defense mechanism preference and dimensions of psychopathology. *Psychological Reports*, 44, 188-190
- Hyde, J. S. (1984). How large are gender differences in aggression? A developmental meta-analysis. *Developmental Psychology*, 20(4), 722-736.
- Ihilewich, D., & Gleser, G. (1986). *Defense mechanisms. Their classification, correlates and measurement with the Defense Mechanism Inventory*. Owosso: DMI Associates.
- Massong, S. R., Dickson, A. I., Ritzler, B. A., och Layne, C. C. (1982). A correlational comparison of defense mechanism measures: The Defense Mechanism Inventory and the Blacky Defense Preference Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 46, 477 -480.
- Matsumoto, D. (1996). *Culture and psychology*. Pacific Grove, USA: Brooks/Cole Publishing Company.
- Ross, J.M., och Johnson, R. W. (1976). Social-evolution anxiety and defensive style. *Psychological Reports*, 38, 1075-1078.
- Siann, G. (1994). *Gender, sex and sexuality*. London: Taylor & Francis, Ltd.
- Vaillant, G. E. (1994). Ego mechanisms of defense and personality psychopathology. *Journal of Abnormal Psychology*, 103 (1), 44-50
- Weisz, J.R., Weiss, B., Han, S. S., Granger, D. A., & Morton, T. (1995). Effects of psychotherapy with children and adolescents revisited: a meta-analysis of treatment outcome studies. *Psychological Bulletin*, 117 (3), 450-68.

